

El gust per la lectura

La memòria de l'arbre

Tina Vallès

Guia de lectura i orientacions didàctiques per a l'alumnat

Curs 2019-2020

3r i 4t d'ESO

El gust per la Lectura 2019 – 2020

Tercer i quart d'ESO

Orientacions didàctiques per a l'alumnat

Departament d'Educació

Sub-direcció General de Plurilingüisme

Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Sergi Barceló i Trigueros

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del Text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la Protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No Comercial-Compartir Igual 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>

SUMARI

AQUESTA GUIA DE LECTURA	4
ABANS DE LA LECTURA	5
DURANT LA LECTURA	8
DESPRÉS DE LA LECTURA	22

Aquesta guia de lectura

De ben segur que haureu escoltat a classe que una narració es compon de tres parts: la presentació, el nus i el desenllaç. Certament, la majoria de narracions s'ajusten a aquest esquema i és per això que tots estem predisposats a trobar-lo, i quan no ho fem sentim una petita decepció perquè se'ns trenquen els esquemes. Això ocorre perquè els consumidors de literatura, o de cinema, o de teatre, al capdavall, d'històries, estem massa acostumats a les trames complexes i als esquemes narratius tradicionals, necessitem històries trepidants en què no deixen de passar coses a cada moment.

Probablement també haureu escoltat allò de “és que en aquesta història no passa res”. I què? Cal que passen moltes coses per a passar una bona estona escoltant o llegint una història? Com veureu, en *La memòria de l'arbre* sí que passen coses, o dit d'una altra manera, als personatges els passen coses. Però el que importa de veritat en aquesta obra no és el ritme d'una història, el qual ací el marca la pròpia estructura, ni la quantitat de coses que passen, el que realment és sucós i valuós de l'obra és la profunditat de les relacions humanes entre els personatges i l'estil literari amb què es teixeix tot plegat.

Amb *La memòria de l'arbre* cadascun dels lectors de ben segur que connectarà amb l'experiència personal, perquè més enllà de les particularitats d'aquesta història, tothom ha tingut vincles amb persones que l'han configurat com a éssers. En aquesta obra, la relació d'un net amb el seu avi i el descobriment de la cruesa i de la por esdevenen els fils conductors de la història. Així doncs, en aquest llibre no trobarem grans aventures que somouran els fonaments de nacions, ni aventurers en terres inhòspites, ni tampoc metòdics criminals, sinó la petitesa i la senzillesa de persones com nosaltres que aprenen a viure i sobreviure als nostres dies.

Però si alguna cosa fa especial *La memòria de l'arbre* no és aquesta mirada microscòpica de les relacions familiars, sinó la veu narrativa del protagonista, el Jan, un nen que encara no ha fet onze anys i explica la seua història com només un xiquet com ell ho podria fer. Sens dubte, és la veu narrativa el que aconsegueix captivar el lector mitjançant un llenguatge suggeridor, poètic i tendre en tant que innocent. Xiquets, joves i adults tenen al davant una obra que permet

lectures diferents en cada etapa vital, així que només ens resta animar-vos a capbussar-vos en la lectura i deixar-vos anar.

Aquest Dossier de lectura ha estat preparat amb la intenció d'engrandir la vostra experiència lectora, per això en cap cas s'ha de convertir en un feix d'activitats acadèmiques. Amb les propostes didàctiques que trobareu, hem volgut associar el text amb l'experiència personal i amb altres camps perquè els lectors siguin conscients de com la literatura ens connecta amb la realitat. Moltes de les propostes del Dossier són col·laboratives per a promoure la participació i el transvasament d'opinions i experiències, perquè no hi ha una millor manera de gaudir la cultura que compartint-la. Us animem també a deixar anar totes les vostres aportacions al vostre Portafolis literari i a comentar l'obra a les xarxes socials.

Trobareu tres blocs de propostes:

Abans de la lectura: ací trobareu un espai de reflexió al voltant dels elements externs del text. Sobre tot, parlarem del llibre com a artefacte cultural i de tot allò que forma part del llibre sense entrar en el text literari.

Durant la lectura: en aquest apartat les propostes han estat pensades perquè pugueu compartir opinions i reflexions al voltant del que aneu llegint, però en cap cas volem interrompre el ritme lector. En aquest cas, el text literari pren protagonisme i és a partir d'ací des d'on sorgiran totes les propostes sobre com s'ha construït i sobre el significat.

Després de la lectura: a mode de club de lectura, ens interessa molt que un cop acabada la lectura puguem posar en comú conclusions i reflexions al voltant del que hem llegit. A més, proposem connectar l'experiència lectora i el text literari amb altres temes i altres tòpics per a comprovar si la lectura acaba o no quan es llegeix l'última pàgina.

Esperem que gaudiu de la lectura tant com ho hem fet nosaltres.

Abans de la lectura

1. Els títols de les obres literàries de vegades són críptics i poc reveladors del contingut del llibre, almenys en aparença. Quins criteris, doncs, establím per a remenar en una llibreria a l'hora de comprar un llibre? Poseu-vos en grups xicotets i debateu primer sobre què és el que us fa decantar-vos per un llibre o per un altre només amb la informació de la portada. Tot seguit, discuteu sobre què creieu que pot voler *La memòria de l'arbre*?

2. *La memòria de l'arbre* és una obra literària en forma de llibre. És una obvietat, però al capdavant es tracta d'un producte que es ven i es compra, i que per tant genera riquesa. En petits grups de treball, tracteu de descobrir quants llocs de treball es necessiten perquè aquest llibre haja pogut sortir a la llum i feu-ne un llistat. Compartiu-ho amb la resta de la classe i reflexioneu sobre què sabeu de la indústria del llibre a Catalunya a partir d'aquest fragment d'article que publicà Tina Vallès:

“Els llibres ni són cars ni han de ser gratis, tenen un preu. Hi ha la creació i després ve la producció. Són molts professionals diferents els que fan un llibre: des de l'autor fins a l'impressor, us faríeu creus de la quantitat de gent que participa en el procés de fer un llibre, diria que ja us n'he parlat alguna vegada. Potser perquè la prioritat de la lectura agafi més cos hauríem de fer pedagogia, els del sector, en aquest sentit: que la gent, petits i grans, sàpiga com es fa un llibre, quant costa fer un llibre, quanta gent s'ha de posar d'acord i treballar en equip perquè ells després puguin seure i llegir.” (Fragment de l'article **“Dels sargits urgents als bons ous”**, publicat a *Vilaweb* el 6/12/2018)

3. *La memòria de l'arbre* és l'última publicació de l'autora, però des de fa un bon grapat d'anys que compta amb altres obres publicades en diversos formats. Feu una xicoteta recerca sobre l'obra de la Tina Vallès. Podeu ajudar-vos amb les eines de recerca que l'Agència de l'ISBN ofereix en el web oficial. Quines conclusions en traieu?

4. A partir de l'obra de Mercè Rodoreda *Aloma*, feu una petita pràctica per a descobrir quin tipus d'informació podem obtenir en cada ítem gràcies a la cerca avançada. Feu més recerques amb les recomanacions bibliogràfiques del professor.

Títol:	
Autor:	
ISBN:	
EDITORIAL:	
SINOPSI: ...	

5. *La memòria de l'arbre* es va publicar per primera volta el febrer de 2017 i al maig de 2019 ja compta amb 5 edicions.

a. Sabríeu dir quants exemplars es poden imprimir en una edició?

b. Si fóreu els editors d'Anagrama, quants exemplars haguéreu imprès de *La memòria de l'arbre*?

6. Creieu que *La memòria de l'arbre* és una novel·la d'èxit? Què penseu que fa que una novel·la tinga molts lectors? Tracteu de completar la taula abans de començar a llegir la novel·la i torneu-hi en acabar-la.

Abans de la lectura	Després de la lectura
Elements que ha de tenir una bona novel·la:	Elements que té la novel·la que m'han sorprès:

7. A quines llengües s'ha traduït? Què creieu que vol dir tot això? Per què aquest llibre també té èxit fora de l'àmbit lingüístic català?

8. Fixeu-vos en les portades de les traduccions de l'obra i tracteu d'establir alguna relació amb el contingut de la novel·la..

- a. En què creieu que es fixa cada traducció?
- b. Creieu que el disseny de les portades varia segons el país on s'editen?

9. Descobriu quin tipus de traductora és Tina Vallès a partir d'una petita investigació sobre la trajectòria professional al voltant de la traducció literària. Cerqueu quin tipus d'obres ha traduït i comenteu els resultats amb la resta de la classe. Podeu provar a buscar en la secció de traductors del Pen català.

En acabar, remeneu en els portals d'estudis següents i descobriu quins itineraris acadèmics hi ha per a convertir-se en un traductor.

10. Poseu-vos en grups de 4 i comenteu les següents afirmacions segons la vostra intuïció o coneixements previs. A continuació, mireu el vídeo i reflexioneu sobre les vostres respostes anteriors.

- “Llegir traduccions no és tan interessant com llegir originals”.
- “És important saber qui ha traduït un llibre”.
- “Per a traduir una obra literària no calen massa recursos econòmics. Ja hi ha traductors automàtics molt bons”.
- “Les traduccions en castellà estan millor fetes que les traduccions en català”.
- “A una editorial li convé traduir llibres més xicotets”.

Durant la lectura

11. Com comprovareu, l'estil literari de Tina Vallès conté molts elements propis de la poesia. Manteniu l'atenció durant la lectura i tracteu d'anotar algunes figures retòriques que hi aneu trobant. Reflexioneu-hi i veureu com us ajuda a entendre millor el significat del text. Podeu fer-ho seguint aquesta taula:

Pàg.	Fragment	F. retòrica	Reflexió
21	<i>El silenci pesa tant que he de respirar més fort per no ofegar-me.</i>	Hipèrbole, metàfora	En aquesta hipèrbole també hi ha una metàfora (el silenci es pot mesurar amb el pes). A partir d'ací, entenem que els silencis que es generen a casa quan hi ha l'avi són insuportables per al Jan, fins al punt d'angoixar-lo moltíssim. Aquest patiment és somàtic i el nen ho viu amb un mos al cor que no el deixa respirar.
85	<i>Voldria ser sord per a aquest silenci.</i>	Paradoxa	La contradicció rau en el fet que el fet d'estar sord ja implica no sentir res, i molt menys el silenci. Però com diu el Jan, els silencis a casa pesen i esdevenen crits eixordadors.
31	<i>Una de les ombres se li agafa a la sola.</i>	Personificació	Les ombres esdevenen éssers vius que tenen la capacitat de perseguir siluetes i arrapar-s'hi.

12. Quin significat creieu que té la dedicatòria de l'obra?

*Al Montblanc i el Vilaverd que recordo
Al desmai de Narcís Monturiol, 21*

13. A qui o a què li dedicaríeu una obra literària i per què? Creeu uns quants versos amb els quals adreceu una hipotètica obra vostra a algú que considereu i llegiu-los en veu alta.

Per exemple:

*A qui ha estat arrel de romaní,
l·ligabosc dels hiverns i dels estius
meandre verd de riu tranquil,
llaçada de vellut i de setí.*

PRINCIPALS FIGURES RETÒRIQUES

FIGURES RELACIONADES AMB LA FORMA EXTERNA DEL MOT

<p>Al·literació: Repetició d'un mateix so o de diversos sons semblants en un mateix fragment, com ara una oració o bé un o més versos.</p>	<p>Vinyes verdes vora el mar, ara que el vent no remuga, us feu més verdes i encar teniu la fulla poruga, vinyes verdes vora el mar. Josep Maria de Sagarra</p>
<p>Anagrama: Reordenació dels sons (amb les adaptacions gràfiques corresponents) d'una paraula per formar-ne una altra que s'hi refereix d'una manera més subjectiva.</p>	<p>Quan et deturis on el meu nom et crida, vulgues que dormi somniant mars en calma, la claror de <u>Sinera</u>. Salvador Espriu</p>
<p>Onomatopeia: Combinació de sons de la llengua per tal d'imitar o suggerir sons de la realitat.</p>	<p>Com feix de canyes cruixen trinxades ses arrels. Jacint Verdaguer</p>
<p>Paronomàsia: Joc de paraules en què s'oposen dos mots que només es diferencien en algun so, o també en què un mateix mot és usat en dos sentits diferents.</p>	<p>Oh vigorosa estirp! Esclava indigna Que cobeges viltats: Sagna, i signa El teu rescat, i el retorn a la Idea! J. V. Foix</p>

FIGURES RELACIONADES AMB LA SINTAXI

<p>Anàfora: Repetició d'un mateix mot o grup de mots al començament de dues o més oracions o, sobretot, versos per tal de reforçar-ne el sentit.</p>	<p>—Seràs roure, seràs penya, seràs mar esvalotat, seràs aire que s'inflama, seràs astre rutilant, seràs home sobre home, perquè en tens la voluntat. Joan Maragall</p>
<p>Asíndeton: Acumulació de signes de puntuació, generalment comes, alguns dels quals s'utilitzen en substitució de conjuncions de coordinació i amb la finalitat d'accelerar i intensificar l'expressió.</p>	<p>Aquesta meva pobra, bruta, trista, dissortada pàtria. Salvador Espriu</p>
<p>Hipèrbaton: Alteració de l'ordre sintàctic habitual de les oracions, per raons mètriques o per conferir dinamisme al text.</p>	<p>Ab una pinta de marfil polia Sos cabells de finíssima atzabeja, A qui los d'or més fi tenen enveja, En un terrat, la bella Flora, un dia. Francesc Vicenç Garcia</p>
<p>Polisíndeton: Acumulació de conjuncions de coordinació entre diferents sintagmes, oracions o versos, amb la finalitat d'alentir i intensificar l'expressió.</p>	<p>El poble és tu i tu i tu i tot d'altra gent que no coneixes, i els teus secrets i els secrets dels altres. Miquel Martí i Pol</p>
<p>Paral·lelisme: Repetició, en oracions o versos successius, d'una mateixa estructura sintàctica i, sovint, d'una part de les paraules que la formen.</p>	<p>Seràs brau o de pau? Seràs carn d'escorxador o màrtir nacional? Pere Quart</p>

FIGURES RELACIONADES AMB EL SIGNIFICAT

<p>Antítesi: Contraposició de dos mots, sintagmes o oracions de sentit oposat.</p>	<p>M'exalta el nou i m'enamora el vell. J. V. Foix</p>
<p>Comparació: Relació de semblança entre dos termes que s'estableix mitjançant el nexce com, per exemple, el verb semblar.</p>	<p>Lo comte Tallaferró va com lo vent volant per les altures del Pirineu. Jacint Verdaguer</p>

<p>Epítet: Ús d'un adjectiu qualificatiu per remarcar una qualitat inherent d'un nom.</p>	<p>En el vaixell de la nit sigues fanal i senyera, lluna trista de la mar, lluna blanca de les pedres.</p> <p style="text-align: right;">Tomàs Garcés</p>
<p>Metàfora: Associació de dos termes, un de real i un d'imaginari, als quals s'atribueix una analogia o semblança. En les metàfores pures o <i>in absentia</i> només apareix l'element imaginari, i el real s'ha de deduir, mentre que en les metàfores impures o <i>in praesentia</i> apareixen tots dos elements relacionats per una aposició, per una preposició o pel verb ser.</p>	<p>Metàfora pura: Vares venir fins on jo dormia i em vas despertar, i em vas convidar a tenir set, una gran set per a la qual et vas fer copa on jo la pogués beure.</p> <p style="text-align: right;">Joan Vinyoli</p> <p>Metàfora impura: Els meus pits són dos ocells engabiats quan els teus dits els cerquen per entre les fulles i les flors del vestit.</p> <p style="text-align: right;">Maria Mercè Marçal</p>
<p>L'al·legoria és un conjunt de metàfores relacionades en el marc d'un text o composició poètica.</p>	<p>Sí com l'infants quan mira lo retaule e, contemplant la pintura ab imatges ab son net cor, no lo'n poden gens partre —tant ha plaser de l'aur qui l'environa—, atressí em pren davant l'amorós cercle de vostre cors, que de tants béns s'enrama, que mentre el vei màs que Déu lo contemple: tant hai de joi per amor qui em penetra.</p> <p style="text-align: right;">Jordi de Sant Jordi</p> <p>[poeta = infant; dama = retaule; plaer estètic = plaer amorós]</p>
<p>Metonímia: Associació de dos termes, un de real, generalment absent, i un d'imaginari, que mantenen una relació de contigüitat o proximitat física o lògica (causaefecte, continent-contingut, origen-producte, autor-obra, matèria-objecte, etc.).</p>	<p>Súniön! T'evocaré de lluny amb un crit d'alegria, tu i el teu sol lleial, rei de la mar i del vent: pel teu record, que em dreça, feliç de sal exaltada, amb el teu marbre absolut, noble i antic jo com ell.</p> <p style="text-align: right;">Carles Riba</p> <p>[marbre = temple]</p>
<p>Oxímoron: Juxtaposició o proximitat de dos mots contradictoris o de significats que s'exclouen entre si.</p>	<p>Oh, quan serà que regaré les galtes d'aigua de plor amb les llàgrimes dolces!</p> <p style="text-align: right;">Ausiàs Marc</p>
<p>Paradoxa: Unió de dues idees aparentment irreconciliables en el marc d'una oració o d'un vers.</p>	<p>És quan dormo que hi veig clar.</p> <p style="text-align: right;">J. V. Foix</p>
<p>Símbol: Representació d'un concepte, generalment abstracte, a partir d'una imatge que li és associada en la tradició cultural.</p>	<p>A mig aire de la serra veig un ametller florit: Déu te guard, bandera blanca, dies ha que t'he delit. Ets la pau que s'anuncia entre el sol, núvols i vents...</p> <p style="text-align: right;">Joan Maragall</p>
<p>Sinècdoke: Designació de la part d'un element amb l'expressió que normalment designa el tot (sinècdoke generalitzant) o del tot per l'expressió que designa una part (sinècdoke particularitzant).</p>	<p>Temple mutilat, desdenyós de les altres columnes que en el fons del teu salt, sota l'onada rient, dormen l'eternitat! Tu vetlles, blanc a l'altura.</p> <p style="text-align: right;">Carles Riba</p> <p>[onada = mar]</p>
<p>Sinestèsia: Associació de dos elements relacionats amb camps sensorials diferents.</p>	<p>Se'ns va morint la llum, que era color de mel, i ara és color d'olor de poma.</p> <p style="text-align: right;">Gabriel Ferrater</p>

FIGURES RELACIONADES AMB LA LòGICA	
<p>Apòstrofe: Invocació a una entitat real o imaginària, com ara la divinitat, un element natural, el mateix lector, etc.</p>	<p>Oh sol, oh màgic poderós qui sense filtres ni col·liris verses la gamma de ton iris, tornes l'espai de tos colors!</p> <p style="text-align: right;">Guerau de Liost</p>
<p>Hipèrbole: Expressió d'un significat determinat de manera exagerada, per tal que el lector intensifiqui la seva atenció sobre aquell aspecte en concret.</p>	<p>Bullirà el mar com la cassola en forn, mudant color e l'estat natural [...]. Grans e pocs [petits] peixs a recors correran e cercaran amagatalls secrets: fugint al [del] mar on són nodrits e fets, per gran remei en terra eixiran.</p> <p style="text-align: right;">Ausiàs Marc</p>
<p>Ironia: Expressió d'un significat contrari del que en el fons vol transmetre l'autor.</p>	<p>Qui veïna pot tenir, quina sort divina! Ai veïna, serafí que alça una cortina, o que mira el seu tapí —no se sap què esbrina—, o que rega el bell esclat d'una clavellina! <u>No hi ha res tan delicat</u> com una veïna!</p> <p style="text-align: right;">Josep Carner</p>
<p>Personificació: Atribució de qualitats humanes a animals o éssers inanimats.</p>	<p>Les barques llunyanes i les de la sorra prendran un aire <u>fidel</u> i <u>discret</u>, no ens miraran; <u>miraran</u> noves rutes amb <u>l'esguard lent del copsador</u> distret.</p> <p style="text-align: right;">Joan Salvat-Papasseit</p>
<p>Prosopopeia: Atribució de la qualitat humana de la parla a un animal o ésser inanimat.</p>	<p>En una bella plana, per on passava una bella aigua, estaven moltes bèsties que volien elegir rei. Acord fo empres per la major part que lo Lleó fos rei, mas lo Bou contrastava molt fortment a aquella elecció, e dix estes paraules: —Senyors, a noblesa de rei se cové bellesa de persona, que sia gran, humil, e que no dó damnatge a ses gents...</p> <p style="text-align: right;">Ramon Llull</p>

Taula de l'editorial Text-La Galera

14. Molts autors decideixen encapçalar les obres amb alguna citació. Aquest petit text d'un altre autor té procedència molt diversa, però aconsegueix un paper abans de la lectura: profetitza la tesi de l'autor respecte el tema que tractarà a l'obra. En aquest cas teniu dues citacions, una de Tavares i l'altra de Piumini. A partir d'aquests textos, quines creieu que són les tesis que l'autora vol avançar amb les citacions?

“Deixem doncs que els patriotes exaltats preparin guerres, tractats, la nostra tomba i la seva estàtua, i parlem de l'important: el meu avi.”
Gonçalo M. Tavares

“Un nen és un lloc ben bonic per viure-hi.”
Roberto Piumini

15. Llegiu aquest article sobre *El petit príncep* i trieu una de les citacions que s'hi recull. Expliqueu per què l'heu triada i quin significat creieu que té per a l'autor. Si fóreu un escriptor, en quin tipus de llibre utilitzaríeu aquesta citació tal i com fa Tina Vallès? Fixeu-vos en l'exemple i creeu una làmina semblant.

És el temps que has perdut amb la rosa, que la fa tan important.
Antonie de Saint-Exupéry

Les veus que escoltava a casa

16. En un dels seus articles setmanals, Tina Vallès escriu això:

*“Hi ha vegades que llegeixes buscant complicitats com a autora, que regires el que escriuen els altres per trobar-hi fils del teu escriure, que no obres un llibre amb actitud de lector disposat a deixar-se portar, sinó que hi entres demanant on és allò que t'uneix amb qui el signa, exigint-ho gairebé. Vaig arribar així a *Chilean Electric* de Nona Fernández, perquè m'havien dit més d'un cop ‘aquest llibre t'agradarà molt, a tu’, i feien aquest èmfasi al final de la frase, amb el cap tort, parlant en cursiva”.* (Fragment de l'article “**Salvo l'avia**”, publicat a Vilaweb el 23/05/2019)

En aquest article l'autora esmenta que les paraules de vegades es pronuncien en cursiva. Què creieu que vol dir exactament?

Al llarg de l'obra trobareu paraules en cursiva. Tracteu de recollir algun cas i reflexioneu amb la resta de companys quin sentit té el canvi tipogràfic en segons quins casos.

17. Una forma de llegir molt interessant és amb un llapis a la mà per a recordar per sempre un fragment que ens ha arribat a l'ànima i que ens ha fet estremir. O voldríem subratllar una dada o anotar al marge algun comentari. En aquest cas, el llapis us serà molt útil per a aquesta activitat: mentre llegiu, quedeu-vos amb aquelles frases colpidores que cregueu que contenen càrrega temàtica i aneu anotant-les en aquest quadre. En acabar la lectura, les podreu posar en comú amb els companys.

Podeu utilitzar una taula com aquesta:

Pàg.	Citació	Significat personal
17	<i>No són les males olors les que no poden sortir d'allà</i>	El que no pot sortir de la cuina són els comentaris al voltant del progrés de la malaltia de l'avi: ho porten en secret i ho amaguen al nen.

18. Llegiu el següent fragment de l'article de Tina Vallès "Copiar és llegir" i tracteu de fer l'experiment que trobareu després:

"Fa uns dies que penso en Borges i en el seu conte que més em ve al cap quan copio textos d'altres. Per circumstàncies que ara no interessin, he copiat un conte de Rodoreda, teclec, teclec, en un estat de felicitat lectora que recomano molt perquè deixa un pòsit que encara em dura. Copiar un text és llegir-lo tan a poc a poc que en sents els grinyols de tots els mecanismes. El llibre obert al faristol, la pàgina subjectada amb una agulla d'estendre perquè no es tanqui, i anar retenint bocins de frases, de vegades murmurant-los en veu alta, perquè gràcies als teus dits apareguin a la pantalla, i adonar-te, quan copies Rodoreda, que tot hi és essencial, que allà, en aquelles sis pàgines, hi ha una feinada de precisió ara diria que gairebé malaltissa, però no, la precisió duta a l'extrem no ha de tenir cap connotació negativa quan parlem de crear, d'escriure.

La copiava, la Rodoreda, i anava pensant si no seria útil recomanar-ho als meus col·legues, perquè ens fem un tip de dir que la traducció és la lectura més profunda que es pot fer d'un text, però potser no és ben bé així: la traducció és la lectura, en el sentit d'interpretació, més profunda que se'n pot fer, sí, però la còpia és una lectura sense distracció, perquè no hi has d'aportar res, no traslades el que llegeixes profundament a una altra llengua, només has de teclejar-ho fil per randa, errors inclosos (si n'hi ha). I teclejant-ho penses sobre el que escrius, i de vegades t'avances a l'autora i poses una paraula per una altra, pensant que ella hauria posat aquella, i no, aquella és teva, treu-la, que ella en vol una altra, i aquest avançar-te, treure i posar de paraules et porta a pensar en l'escriure amb un detallisme quasi engegador." (Fragment de l'article "Copiar és llegir", publicat a Vilaweb el 10/01/2019)

Com veieu, per a Tina Vallès el copiat és una oportunitat per a cabussar-se dintre del text i redescobrir la lectura. Proveu de fer una cosa semblant i trieu les vostres pròpies paraules per a completar el següent fragment. "Cap enrere" (p. 91).

Primer, llegiu el text "Cap enrere" i, tot seguit, copieu el fragment que us proporcionarà el professor i completeu els espais en blanc amb la paraula que us surt de dins sense pensar gaire. Compartiu les produccions de la classe i compareu les paraules que heu triat entre tots.

Cap enrere

*Avui somio cap enrere. Soc a casa els .
A Vilaverd. Una casa de dues plantes
que sempre fa olor de llenya , fins i tot
a l'estiu. L'avi és al seu despatx-taller, barallant-se
amb un que no vol comptar el
temps. L'àvia pela patates. Els pares són al terrat
llegint i prenent el sol. I jo m'ho miro tot i no hi soc,
o hi soc per no se'm veu, que només miro i miro i
miro, l'avi i el , l'àvia i les patates, els pa-
res al sol, i l'olor de llenya cremada que ensumo i
que gairebé . Però de sobte sí que se'm
veu, soc el rellotge que no vol comptar el temps a les
mans de l'avi, i em fa mal la , molt de
mal, perquè l'avi m'hi intenta posar una
nova, rodona com una o.*

19. Prepareu individualment una lectura en veu alta del capítol "Els deures" amb l'ajuda de la fitxa que us facilitarà el professor. Feu-ne un enregistrament i pengeu-lo al vostre Portafolis literari. Dediqueu una estona a escoltar als altres companys. Quines conclusions en traieu?

20. És obvi que el narrador de la història és el Jan, però sabrieu dir a partir de la següent taula quin tipus de narrador és i quin és el punt de vista narratiu?

Punt de vista intern (Narrador intradiegètic)	
El narrador està implicat en la història, n'és un personatge que no necessàriament ha de ser el principal. El narrador explica els fets a partir de l'experiència de viure'ls o d'haver-los viscut. En aquest últim cas, el narrador pot avançar coses que passaran al final de la història perquè coneix el desenllaç, però en canvi, no podrà endinsar-se en els pensaments dels personatges.	
Narrador protagonista	Es tracta del narrador autodiegètic, és a dir, aquell que explica la seva pròpia història. La veu és del tot subjectiva, ja que la visió dels fets és molt particular. Utilitza la primera persona del singular, tot i que de vegades podem trobar un narrador que fa servir la segona persona per amagar-s'hi.
Narrador testimoni	El narrador participa en la història, però no n'és el protagonista. També és subjectiu perquè veu la realitat a partir dels seus ulls.
Punt de vista extern (Narrador extradiegètic)	
El punt de vista extern és el que adopten els narradors que no participen en la història, són entitats alienes a la relació espai/temps dels personatges que ho saben tot (o quasi tot): què es diu, què se sent i què es pensa. A més, pot saber coses que els personatges tampoc coneixen.	
Narrador omniscient	El narrador omniscient fa el paper d'un déu que ho sap absolutament tot. Aquest narrador utilitza la tercera persona i disposa la història a la seva conveniència, de manera que el lector n'accepta l'autoritat sobre la successió de fets i sobre com es disposen. El narrador omniscient, a més, té la capacitat opinativa d'influir en la consideració de les accions dels personatges.
Narrador quasi omniscient	Parlem de narrador quasi omniscient per a referir-nos al narrador que té la mateixa capacitat de la ubiqüitat que el narrador omniscient, però en aquest cas no pot transmetre els pensaments dels personatges. Es tracta d'una tècnica descriptiva propera a la de la càmera de vídeo: ressegueix tot el que fan els personatges, però deixa que l'espectador (en aquest cas el lector) jutgi els esdeveniments i els comportaments.
Narrador equiscent	El narrador equiscent és un narrador omniscient les capacitats del qual es limiten a un personatge.
Distància narrativa	
Estil directe	El narrador transcriu literalment les veus dels personatges. L'estil directe es caracteritza per l'ús de signes tipogràfics que delimiten les veus narratives i per verbs que donen pas a les intervencions dels personatges (<i>dir, comentar, exclamar, respondre, etc.</i>).
Estil indirecte	El narrador reporta el que diuen els personatges amb les seues pròpies paraules. Sol aparèixer la conjunció <i>que</i> com a introducció d'una proposició subordinada.
Estil directe lliure	El narrador transcriu les veus dels personatges però sense fer servir signes tipogràfics ni verbs introductoris.
Estil indirecte lliure	Es reporten el que diuen els personatges però sense abandonar la tercera persona del narrador.

21. Trieu un capítol qualsevol i tracteu de canviar el punt de vista i el tipus de narrador: què ocorre? Per què creieu que l'autora ha triat aquest punt de vista i aquest narrador?

22. Al llarg del text, el narrador fa servir una tècnica per a reportar les veus dels seus familiars al seu discurs. Quina creieu que és?

23. En el primer text de l'obra "Les clonetes", l'avi parla per primer cop del seu desmai. Què és el desmai i quina creieu que és la relació d'aquest desmai amb el títol de l'obra? Per què creieu que apareix aquest element en la primera pàgina de l'obra?

24. Llegiu aquest fragment de l'article "Els primers arbres" de Tina Vallès i comenteu-lo amb el company a partir de les preguntes que trobareu al final:

La meva família i jo vam viure vint anys en una casa amb jardí, a Premià de Mar, i al jardí, a banda d'un petit exèrcit de xiprers que ens havien de protegir la intimitat, hi havia un desmai joveníssim que ens esperava amb les branques esteses i en moviment. Durant aquells vint anys, l'arbre va créixer i nosaltres també. A l'hivern es quedava pelat i el pare pujava a una escala molt alta i l'acabava de podar amb una serra que li deixava un veí. A l'estiu les seves branques tocaven a terra, feia una ombra amable i mòbil i encatifava el terra de fulles grogues que la meva germana i jo recollíem gratant la gespa amb un rasclat més gros que nosaltres. Sé que ella recorda tant com jo l'olor que feien aquelles fulles quan les apilaves en un racó del jardí —tot i que a la seva memòria tenen més pes les «boles» dels xiprers que feiem servir per pintar a les pedres del caminet que sortia de les escales de la terrassa. Era impossible deixar el terra del tot net, sempre hi quedaven unes quantes mostres grogues dibuixant una constel·lació imaginària sota la protecció dels impertorbables xiprers.

No m'agradava gens aquell desmai, perquè m'avorria passar el rasclat i perquè aquell arbre no em donava res, o això creia jo. Recordo el dia que els veïns van plantar un llimoner al seu jardí, «això sí que és un arbre», vaig pensar. Era petit, i no arribava a fer ni una dotzena de llimones l'any, però la veïna sempre ens en donava un parell allargant les mans per damunt del petit mur que ens separava, i jo les agafava i les ensumava fort abans de dur-les al rebost. Les ensumava mentre em mirava el nostre desmai esquitxant el terra de grocs inútils, que no servien per a fer suc ni per a

perfumar rebosts.

I són aquells grocs inútils, aquelles constel·lacions imaginàries, el que ara trobo a faltar, i el pare dalt de l'escala, i ma germana i jo amb el rasclat, i tots els gats que vam tenir i que s'hi van emparar, i el so del violí desafinat de la veïna de davant esmorteït per aquelles branques dansaires, i els primers brots que apareixien cada primavera als seus braços nus i que feien cridar d'alegria a la mare, que sempre patia quan veia el pare podant el seu desmai.

La mare crec que va ser l'única que es va estimar aquell arbre en temps real —jo me l'he estimat després, i estic segura que ma germana també. I ara li podria trucar i demanar-li pels arbres de la plaça Major de Montblanc, el poble que la va veure néixer i créixer, però em sabia greu que ella tampoc no sabés de quina espècie són i això la fes dubtar de la seva memòria, que ella sent que perd fulles sense la protecció de cap xiprer.

Fa mal pensar en aquell desmai, ara que deu començar a fer goig després del fred. Em pregunto com deu haver viscut ell aquest hivern atípic, qui li recull els grocs inútils, si encara esmorteïx instruments de corda desafinats, si el llimoner dels veïns fa més llimones ara, si el pare també l'enyora com la mare, com ma germana i com jo, aquell desmai.

[...] *I si tingués valor un dia trucaria a aquella casa on vam viure durant vint anys —fins al beneït dia que vaig saber que el pare també s'equivocava— i demanaria que em deixessin passar un moment al jardí, per abraçar aquell desmai com ho feia el professor Basilio amb el seu cedre fins que el van talar, l'abraçaria, li escoltaria el xiuxiueig de les fulles, recolliria d'amagat uns quants grocs seus inútils —un grapat per a mi i un altre per a la meva germana, i també unes quantes «boles» de xiprer per a pintar pedres, sí— i abans d'anar-me'n miraria de reüll el llimoner de la veïna, i per una estona contradiria Fowles i la seva teoria dels arbres «reals», commovent-me amb la individualitat d'un ara vell desmai amb qui vaig créixer. (Fragment de l'article "Els primers arbres", publicat a Vilaweb el 28/04/2016)*

a. Diu que no li agradava gens aquell desmai, creus que continua sense agradar-li? Què ha passat?

b. En realitat, què és el que troba a faltar de veritat?

c. Què significa per a l'autora el desmai de la casa on va créixer?

25. Tot seguit, dediqueu uns segons a pensar quins són els arbres que han marcat la vostra història personal: en coneixeu els noms? Feu una descripció literària de 200 paraules com la que fa l'autora en què parleva de la relació personal amb l'arbre o amb algun element natural que us ha acompanyat en la vida.

Això sí, haureu d'anar en compte amb aquests paranyos gramaticals i assegurar-vos que els compliu tots.

- a. Sintagmes adjectivals en funció de Complement del Nom
- b. Sintagmes adjectivals en funció d'Atribut
- c. Adjectius qualificatius, relacionals i adverbials
- d. Adjectius anteposats i posposats al nom (canvi o manteniment de significat)
- e. Sintagmes adjectivals amb Especificadors i Complements

26. Creieu que la localització de la història és important? Recolliu els indrets que apareixen en la novel·la i creeu un mapa literari a *My maps*. Expliqueu en aquests mapes com creieu que afecten aquests indrets al protagonista de la història.

27. L'avi està malalt, però en cap moment coneixem el nom de la malaltia ni apareix cap tipus d'escena on hi hagi metges o medicaments. Amb l'ajuda d'aquest quadre, preneu nota durant la lectura dels moments en què es mostre l'evolució de la malaltia. Com fa possible l'autora perquè coneguem els símptomes de la malaltia i el desenvolupament?

Pàg.	Fragment	Comentari
79	<i>Aquest "ai, Jan" és nou</i>	El Jan intueix que a l'avi li passa alguna cosa. L'avi s'ha oblidat l'entrepà i se n'ha adonat tot just quan el nen surt d'escola. L'avi pren consciència de com avança la malaltia.

28. Quins són els vostres espais vitals amb què escriuríeu una novel·la? Porteu unes fotografies d'aquests llocs i creeu unes postals literàries: digueu al darrere de cada fotografia què signifiquen per a vosaltres i com han influït en la vostra personalitat. Per a compartir els espais, podeu penjar totes les fotografies.

Per exemple:

Biar (l'Alcoià)

Biar és el poble dels iaïos i on he passat grans moments durant la infantesa. Recorde, sobretot, les festes d'estiu quan tothom sopava al carrer i els xiquets jugàvem a la fresca fins al tard. I les basses, i les sèquies, i les fonts...

29. Segur que parleva més d'una llengua, fins i tot és probable que la vostra llengua inicial no siga el català. Tracteu de traduir a aquesta llengua el fragment "Cap carta". Un cop traduït, enregistreu-lo i pugeu-lo al portafolis literari. Compareu com sona amb altres companys!

30. Repartiu-vos els fragments traduïts del text “Cap carta” i mireu de preparar-ne una lectura en veu alta.

NINGUNHA CARTA (Gallec)

Se a miña vida fose unha novela, ao día seguinte da morte do avó, miña nai ou talvez a avoa daríanme unha carta súa chea de consellos e cunha despedida ben emotiva, cunha daquelas frases que o protagonista repetiría sempre que topase cunha dúbida, que lla repetiría aos seus fillos e aos seus netos e que se cadra un día tamén a escribiría el mesmo nunha carta de adeus.

Na vida real, porén, non hai cartas de despedida con frases escritas para emocionar. E o avó está vivo. Aínda. O avó non escribiu carta ningunha porque desde hai uns meses se despide de min pouco e pouco. (Editorial Kalandraka, traducció de Xavier Rodríguez Baixeras)

NENHUMA CARTA (Portuguès)

Se a minha vida fosse um romance, ao outro dia da morte do meu avô, a minha mãe, ou talvez a minha avó, dar-me-ia uma carta dele cheia de conselhos e com um adeus bem emotivo, com uma daquelas frases que o protagonista repetiria sempre que tropeçasse com uma dúvida, que a repetiria aos seus filhos e aos seus netos e que talvez um dia também ele mesmo a escrevesse numa carta de despedida.

Mas na vida real não há cartas de despedida com frases escritas para emocionar. E o meu avô está vivo. Ainda. O meu avô não escreveu nenhuma carta, porque há uns meses que se despede de mim aos poucos. (Editorial Don Quixote, traducció d'Artur Guerra i Cristina Rodríguez)

NESSUNA LETTERA (Italià)

Se la mia vita fosse un romanzo, il giorno dopo la morte del nonno, mamma o forse la nonna mi consegnerebbero una sua lettera piena di consigli e con un addio molto sentimentale, con una di quelle frasi che il protagonista ripeterebbe ogni volta si trovasse di fronte a un dubbio, che ripeterebbe ai suoi figli e ai suoi nipoti e che forse un giorno lui stesso scriverebbe in una lettera d'addio.

Ma nella vita reale non ci sono lettere d'addio con frasi scritte per commuovere. E mio nonno è vivo. Ancora.

Il nonno non mi ha scritto nessuna lettera, perché mi sta salutando da mesi, un po' alla volta. (Editorial Solferino, traducció de Sara Cavarero)

NINGUNA CARTA (Castellà)

Si mi vida fuera una novela, al día siguiente de la muerte del abuelo, mamá o quizá la abuela me darían una carta suya llena de consejos, con una despedida muy emotiva, con una de esas frases que el protagonista repetiría siempre que se topara con una duda, una frase que repetiría a sus hijos y a sus nietos y que quizá un día él también escribiría en una carta de despedida.

Pero en la vida real no hay cartas de despedida con frases escritas para emocionar. Y el abuelo está vivo. Todavía. El abuelo no ha escrito ninguna carta porque desde hace unos meses se despide de mí poquito a poco. (Editorial Anagrama, traducció de Carlos Mayor)

AUCUNE LETTRE (Francès)

Si ma vie était un roman, le lendemain de la mort de papi, maman, ou mamie peut-être, me remettrait une lettre de lui. Ce serait une lettre pleine de conseils, avec un adieu émouvant, une de ces phrases que le héros se remémore ensuite dès qu'il a un doute, qu'il répète à ses enfants et à ses petits-enfants, et qu'il écrit lui-même dans une lettre d'adieu.

Mais dans la vraie vie il n'y a pas d'adieu avec des phrases écrites pour émouvoir. Et papi est vivant. Encore. Papi n'a écrit aucune lettre parce que ça fait des mois qu'il fait ses adieux par petits bouts. (Editorial Philippe Rey, traducció de Juliette Lemerle)

31. En el capítol “D’avions”, el Jan demana al pare que li explique contes que no facen pensar com ho fa la faula de la formiga i la cigala. Així que pare i fill se n’inventen un d’avions fet a mida.

Per què creieu que el Jan necessita més contes d’avions i menys faules? Us ha passat alguna volta?

32. “L’hivern de l’avi” és un petit conte dintre de la novel·la. El Jan somia amb la família, però com si foren personatges d’una faula. Quina relació creieu que té el somni amb la realitat de la seua família?

“I d’un salt es va asseure al meu llit i el conte no el va llegir d’enlloc, ens el vam inventar tots dos, ens el vam fer a mida. Era un conte ple de vols i dies de sol i amb un final que ens enlairava”. (p. 54)

33. Des que la mare del protagonista li explica per què es diu Jan, la lletra “o” pren una simbologia i un significat especial per al nen. Per què creieu que ocorre?

34. Quin significat creieu que pot tenir aquest fragment?

“[...] i tenyim el carrer amb una ombra nova que em sembla que ha vingut per quedar-se”. (p. 81)

Faula	Es tracta d’una narració, en vers o en prosa, de fets meravellosos, on sol donar-se un ensenyament moral; generalment hi intervenen animals, i fins i tot elements inanimats que actuen com si foren éssers racionals.
Conte	Narració, generalment breu, d’un fet o d’una sèrie de fets reals, llegendaris o ficticis, amb la intenció d’entretenir, divertir, moralitzar, etc.

35. En el capítol “Sord” el Jan expressa el desig d’ésser sord per no haver d’escoltar segons quines coses que no és capaç d’entendre; fins i tot, la profunditat del seu neguit s’accentua en reconèixer que tot i ésser sord, continuaria comprenent els missatges que a casa s’adrecen amb el cos. Més endavant, assegura que el que resulta més molest no són les paraules sinó els silencis.

Per què creieu que els silencis fan tan mal? Què signifiquen els silencis?

36. Comenteu aquesta frase i expliqueu-ne el significat implícit:

“I ara entenc per què pesava tant la porta: l’avi la mirava” (p. 87)

37. Amb tota probabilitat no hi ha un fragment més reeixit en la història de la literatura sobre els records sensorials com el de les magdalenes de Marcel Proust. Llegeiu el fragment en veu alta i compareu-lo amb el capítol “Llenya” (p. 95).

“I de cop i volta el record m’ha aparegut. Aquest gust era el del bocinet de magdalena que el diumenge de matí a Combray (perquè tal dia com aquell no sortia abans de l’hora d’anar a missa), quan anava a dir-li bon dia a la seva habitació, la tia Léonie m’oferia després d’haver-lo sucad en la seva infusió de te o de til·la. La vista de la magdalena no m’havia recordat res abans d’haver-la tastada; potser perquè, havent-ne vist sovint després, sense menjar-ne, sobre els taulells dels pastissers, la seva imatge havia abandonat aquests dies de Combray per lligar-se amb altres de més recents; potser perquè, d’aquests records abandonats tant de temps defora de la memòria, no em sobrevivia res, tot s’havia disgregat; les formes i

també aquella yeta de pastisseria, tan sensual sota severs i debolides, o des, havien d’expansió permès d’assolir la consciència. Però quan, d’un vell passat, no en sobreviu res, després de la mort dels éssers, després de la destrucció de les coses, soles, més fràgils, però més vivaces, més immaterials, més persistents, més fidels, l’olor i el sabor queden encara molt de temps, com ànimes, que han de recordar, esperar, expectar, sobre la ruïna de tota la resta, portar sense desmai, amb la seva goteta quasi impalpable, l’edifici immens del record.

I així que vaig haver reconegut el gust del bocí de magdalena sucada en la til·la que em donava la meva tia (encara que no sabés encara i hagués de remetre a molt més tard descobrir per què aquest re-

cord em feia tan feliç), tot d’una la vella casa grisa sobre el carrer, on era la meua habitació, va venir com un decorat de teatre a enganxar-se al petit pavelló que donava al jardí i que havien construït pels meus pares a la part de darrere (aquest llenç truncat que només havia vist fins en aquell moment); i, amb la casa, la vila, des del matí fins al vespre i a tota hora, la plaça on m’enviaven abans de dinar, els carrers on anava a fer encàrrecs, els camins que prenia si feia bon temps. I com en aquell joc amb què es diverteixen els japonesos de mullar dins un bol de porcellana ple d’aigua bocinets de paper fins aleshores indistints que, tot just s’hi han ficat, s’estiren, prenen contorns, s’acolorixen, es diferencien, tornen flors, cases, personatges consistents i coneguts, igualment ara totes les flors del nostre jardí i les del parc del senyor Swann, i els nenúfars de la Vivonne, i la bona gent del poble i les seves casetes i l’església i tot Combray i els seus encontorns, tot això que pren forma i solidesa, va sortir, vila i jardins, de la meua tassa de te.” (Marcel Proust, **Fragment** de *A la recerca del temps perdut: Pel cantó de Swann*. Columna Edicions, S.A., 1990, primera part, capítol I).

a. Quins són els millors records de Proust?

b. Per què diu que aquests records són els que ho sobreviuen tot?

c. I vosaltres, teniu algun tipus de record sensorial semblant?

38. Proust parla de “l’edifici immens del record”, però un altre escriptor molt més antic com sant Agustí ja parlava de “l’ample palau de la memòria”. Joan Francesc Mira, a l’obra *El tramvia groc*, parla d’aquest palau així:

“[...]Una primera vegada, doncs, per a les paraules i per a la seua associació amb les emocions, amb les cares d’algunes dones o d’alguns infants, amb el color d’una beguda, l’olor de la terra quan plou, el gust d’alguna pell tastada, totes aquestes coses amb les quals després es fan poemes o pàgines de prosa. És indiferent que els narradors presentem les històries com a fruit visible d’un passat personal o del passat de l’heroi que les narra, o que les presentem com a invenció del tot deslligada del concepte històric o psi-

cològic de memòria. Tant se val: la matèria narrada apareixerà o no com a memòria, però els materials mateixos de la construcció narrativa, les cares i els ulls, les pells, els colors i les olors, la música dels sons, són memòria i no poden ser cap altra cosa. Vibracions: lírica o psicologia. «Music, when soft voices dry, / Vibrates in the memory. / Odors, when sweet violets sicken, / live within the sense they quicken», escrivia Shelley i jo gairebé tremole d'haver-ho de traduir, de tan delicat com és: «La música, quan les veus suaus s'assequen, / vibra en la memòria. / Les olors, quan les dolces violetes ja es marceixen, / viuen dins del sentit que aviven». (Joan Francesc Mira, *El tramvia groc*, Ed. Proa, 2013, p. 9)

Segons aquest text de Joan Francesc Mira, comenteu la següent afirmació:

“Tota literatura neix de la memòria”.

39. En el capítol “Bull negre” (p. 90) trobem una descripció literària pròpia d'una escena familiar amb què probablement s'identifica molta gent: el moment de preparar l'àpat i parlar taula.

Feu una petita descripció literària semblant sobre els costums de casa amb els personatges reals que trieu. Això sí, haureu de fer-ho utilitzant alguna d'aquestes figures retòriques: paradoxa, anacolut, hipèrbole, personificació, comparació, metàfora, paral·lelisme, encadenament d'epítets, asíndeton, polisíndeton.

40. Al tros del poble, l'avi i l'àvia tenen plantat un hort i uns quants fruiters. Mentre l'amic del Jan dorm sota la un ametller, l'avi i el net s'entretenen “repassant arbre per arbre la història de la família”. Quina relació creieu que hi ha entre aquesta frase i el títol de l'obra?

41. A la mare sembla que Vilaverd “l'afavoreix”, en canvi al pare sembla que no li vaja tan bé:

-Preparats?
El pare sempre diu això quan apaga el motor un cop ha aparcat a la plaça major. Llavors la mare rondina i li diu que mira que arriba a ser de ciutat, i surt del cotxe i agafa tant d'aire que em penso que un dia s'inflarà i sortirà volant.

Podríeu dir per quins motius la mare i el pare senten coses diferents cada cop que visiten Vilaverd?

42. Mireu de fer un llistat amb els trets característics del personatge de la Crua i comenteu a quin arquetip correspon. Poseu en comú les respostes i parleu de personatges semblants que us vinguin al cap.

Creieu que és un personatge positiu? Tingueu en compte aquestes diferències:

Arquetip	Patró o model original del qual totes les coses del mateix tipus són representacions o còpies.
Estereotip	Conjunt d'idees que un grup o una societat obté a partir de les normes o dels patrons culturals prèviament establerts.
Prototip	El més perfecte exemplar d'una cosa.

43. En el capítol “La Plaça Major” es fa evident com a molts pobles manca una vida cultural activa. Com passen les tardes els grans?

Imagineu que sou a les portes d’unes eleccions municipals i cada grup representeu un partit polític. Feu 5 propostes coherents i factibles per a dinamitzar la vida de la gent gran al poble. Poseu-les en comú i feu-ne un debat.

44. Al capítol “El terrat”, la mare es mostra satisfeta amb ben poca cosa:

“[...] la mare diu que té prou llum per veure el que ha de veure, els ulls brillants del pare, els estels, la lluna i el vidre de les copes”.

Transformeu aquest fragment en un poema breu i llegiu-lo en veu alta. Podeu guiar-vos amb aquest exemple:

*Sota la nit d’estiu, els teus ulls brillen,
com les llàgrimes de vi negre copa avall,
com el titil-leig d’estels que riuen,
com si la lluna no s’hagués de morir mai.*

*Frescoreta d’emparrat i marinada calenta,
al terrat del poble sento el calfred,
de voler tenir-te, amor, distreta,
sempre a prop de Vilaverd.*

45. Quan el Jan s’ha d’enfrontar a la malaltia de l’avi i mirar-lo als ulls no pot contenir-se de plorar i es llança als seus braços. L’escena és molt plàstica i quasi es pot tocar amb les mans, però sense caure en el sentimentalisme. Quin detall creieu que fa trençar la pesantor de l’escena?

46. La peça de dòmino que cau en el capítol “La fitxa” és el doble blanc, una fitxa buida. Creieu que és casual? Quin significat té aquesta peça en aquest capítol?

Després de la lectura

47. Ara que ja heu llegit l'obra és un bon moment per a revisar impressions i idees inicials. Per què no comencem pel principi? Mireu la portada i reflexioneu sobre la il·lustració: escrigueu un petit text sobre la relació entre el text literari i la portada.

48. Ara és el vostre torn. Elaboreu una il·lustració alternativa sobre la novel·la i compartiu-la amb la classe.

49. L'autor de la primera citació és Gonçalo Tavares, un jove escriptor portuguès del qual la Tina Vallès és una gran lectora. La Tina explica que li agrada perquè escriu deixant al lector l'espai necessari perquè siga ell qui reconstrueixi allò que hi ha entre una frase i una altra. Això té a veure amb la creació d'un llenguatge literari suggeridor i implícit, metafòric i poètic.

Torneu a llegir aquests fragments de *La memòria de l'arbre* i tracteu de reconstruir amb un petit text literari el que suggereixen els fragments:

“Jan, fill, intenta dormir –em va dir després de fer-me el petó de bona nit. I em vaig desactivar”. (pàg. 26)

“Ens hem d'acabar de fer a la idea del canvi –va dir el pare mentre agafava fort la mà de la mare”. (pàg. 23)

“Demà mirarem els arbres, Jan”. (pàg. 31)

“Només miro. No cal veure res”. (pàg. 40)

“Després d'esmorzar us croissants de goma [...] hem arribat a Vilaverd a les deu tocases. I en sortir del cotxe l'alegria ha fugit cap a Barcelona. L'avi ha sortit el primer i s'ha quedat quiet mirant-se el pedrís, encara buit a aquella hora...” (pàg. 134)

50. Al final del llibre trobem una citació a mode de cloenda. Es tracta de l'últim vers del poema *Fidelitat* de Josep Carner. Llegiu la poesia i prepareu una lectura en veu alta tot tenint en compte que és un sonet.

Quin significat creieu que tenen els versos al final de l'obra.

FIDELITAT (Arbres, 1953)

*Un salze vell aquesta riba empara
tot dolencós de l'aire que el despulla;
ja, malmenat pel vent, s'acaramulla
el trist fullam vora la soca mare.*

*Vindran els dies de delit encara;
bé li ho prediu en la més fina agulla
del seu brancatge, vora el cim, la fulla
que hi menyspreà la rufagada avara.*

*Car si llarga com mai la nit davalla,
la fulla, l'encongida romanalla,
fins quan, punyent, el gebre la trastoca,*

*parla d'una futura revifalla
amb veu poruga, a cada instant més poca:
i, tot finant, rejoyeneix la soca.*

51. Remeneu el llibre i tracteu de respondre aquestes preguntes:

- Quina arquitectura utilitza l'autora per a organitzar la novel·la?
- Creieu que és habitual aquesta forma de disposar una història?
- Els títols de cada secció i de cada capítol tenen alguna relació?
- Quins creieu que són els motius per a estructurar l'obra en aquesta disposició? Hi ha a l'obra algun símbol que servisca per a explicar l'arquitectura de l'obra?

52. Al llarg de l'obra el número 11 té una presència continuada. A banda del nombre de textos i capítols, hi ha altres elements que tenen a veure amb aquest número. Sabríeu identificar-los? Creieu que pot tenir algun significat més enllà?

53. En el capítol "Els oblitats de l'avi", el Jan per fi descriu la malaltia, però ho fa d'una manera molt vaga i sense massa informació. Sabríeu definir amb més exactitud quin tipus de malaltia és i quina simptomatologia té?

Remeneu en aquesta [pàgina web](#) de la Fundació Maragall i digueu quines dues coses us han cridat més l'atenció. Compartiu-ho amb la resta de companys.

54. Recupereu la taula sobre el recull de fragments de l'activitat 17 i poseu-la en comú en petits grups de 4. Aproveiteu per comentar les interpretacions que n'heu fet i per a continuar aprofundint sobre l'obra.

En acabar, seleccioneu una de les cites que heu anotat i plantegeu-ne una il·lustració. Tracteu de metaforitzar el significat i allunyeu-vos de la literalitat de la cita. Utilitzeu la tècnica que més us agradi.

Pengeu al vostre portafolis literari una entrada

on expliqueu la vostra interpretació i adjunteu un àudio. Finalment, amb l'adreça URL creeu un codi QR.

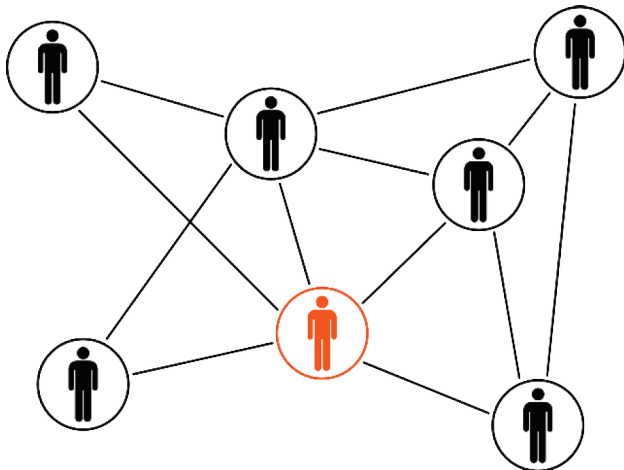
Finalment, pengeu les vostres creacions a l'institut i enganxeu el codi QR perquè tothom pugui escoltar i llegir la vostra interpretació.

55. Proveu de fer un sociograma dels personatges de la novel·la. Tracteu de diferenciar les relacions entre personatges, de manera que es veja la intensitat i els lligams que hi ha entre ells.

De cada personatge, digueu almenys tres característiques i compareu-les amb altres companys.

A banda del protagonista, quin és el personatge que més us ha cridat l'atenció? Per què?

56. Discuti en petits grups aquesta afirmació i relacioneu-ho amb els apriorismes següents:

“El sexe de l'autor és important a l'hora de construir personatges masculins i femenins”.

- a. Una dona sempre coneixerà molt millor com pensa una altra dona.
- b. És impossible que un home pugui escriure literatura en clau feminista.
- c. Un home ho té molt millor per a dedicar-se a la literatura.

57. En la història de la literatura, els autors homes sempre han estat molt més majoritaris que les dones; darrere dels grans clàssics oficials sempre hi ha un home. Per què creieu que això passa? Llegiu aquest fragment de l'obra *Una cambra pròpia* de Virginia Woolf i elaboreu-ne una teoria:

Però, em direu, si t'hem demanat que ens parlessis de les dones i la novel·la, per què ens surts, ara, amb això d'una cambra pròpia? Us ho explicaré. Quan em vaig demanar que us parlés de les dones i la novel·la, vaig anar a seure a la vora d'un riu i em vaig posar a pensar què volien dir aquests mots. Podia molt ben ser que no m'exigissin sinó unes observacions sobre Fanny Burney; unes quantes més sobre Jane Austen; un homenatge a les Brontë, a més d'un esbós de la rectoria de Haworth tota nevada; uns quants acudits divertits, si era possible, sobre la senyoreta Mitford; una al·lusió respectuosa a George Eliot; una menció a la senyora Gaskell, i ja hauria complert. Però, tornant-m'ho a mirar, els mots no em semblaven tan simples. El títol mateix, les dones i la novel·la, podia ben bé dir, i vosaltres potser volíeu dir això, les dones i la seva manera de ser; o potser les dones i la mena de novel·la que escriuen; o les dones i la mena de novel·la que s'escriu sobre elles; o bé, vist que totes tres coses es barregen i es confonen, potser el que volíeu és que jo us en parlés des d'aquesta perspectiva. Però, havent-hi començat a reflexionar des d'aquest punt de vista, que em sembla realment el més interessant, no vaig trigar gaire a adonar-me que mai no aconseguiria arribar a cap conclusió. Mai no aconseguiria fer allò que al meu parer és el deure principal de tot conferenciant: lliurar-vos, al cap d'una hora de parlar, un pinyol de veritat de la més pura perquè l'emboliqueu amb els fulls de la vostra llibreta i el poseu per sempre més damunt el

prestatge de l'escalfapanxes. Jo, en canvi, no podia sinó oferir-vos una opinió respecte a un punt menor: la dona que es proposa escriure novel·les ha de comptar amb uns diners i una cambra pròpia; i això, reconeixeu-ho, deixa sense resoldre els grans problemes de l'autèntica manera de ser de la dona i els trets distintius de la novel·la. He defugit la tasca d'arribar a una conclusió sobre aquestes dues qüestions; per part meua, els problemes de la dona i la novel·la no han estat solucionats. Tanmateix, a tall de compensació, faré tot el que podré per demostrar-vos com he arribat a aquesta opinió sobre els diners i la cambra pròpia. Em proposo de descabdellar davant vostre, amb tant de detall i de llibertat com sigui possible, el fil d'idees que m'ha dut a raonar així. (Una cambra pròpia, Virginia Woolf, ed. La Temerària).

58. Com heu comprovat, al llarg de la novel·la hi ha fragments on es descriuen els somnis del Jan. Què creieu que aporta l'estratègia del somni a la novel·la? (27, 55, 66, 73, 91, 217).

59. Recordeu què heu somiat avui? I ahir? Us proposem que durant una setmana tingueu una llibreta i un bolígraf a la tauleta de nit, de manera que la primera cosa que feu en despertar-vos siga anotar el que recordeu del somni.

60. Mireu la pel·lícula *El venedor de Tabac* (*Der Trafikant*) basada en la novel·la homònima de Robert Seethaler.

Un cop vista, creieu que l'estudi dels somnis podria ajudar-nos a conèixer-nos millor i a prevenir malalties mentals? Feu-ne una petita redacció.

